

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 2010-2011

28 JANVIER 2011

Proposition de loi modifiant la loi du 20 juillet 1990 relative à la détention préventive ainsi que la loi du 13 mars 1973 relative à l'indemnité en cas de détention préventive inopérante

(Déposée par M. Richard Miller)

DÉVELOPPEMENTS

1. Cadre général

Par la présente proposition de loi, il est envisagé d'apporter à la loi du 20 juillet 1990 relative à la détention préventive quelques modifications qui s'inscrivent dans la logique qui fut celle du législateur de l'époque, à savoir rendre la détention préventive exceptionnelle et favoriser les mesures alternatives à la détention préventive.

Enfin, il est également proposé d'adopter quelques mesures spécifiques aux longues détentions préventives afin de renforcer le contrôle juridictionnel (mais aussi celui du citoyen et de la société) sur ce type de détention préventive.

La loi du 20 juillet 1990 poursuivait trois objectifs fondamentaux :

- accentuer le caractère exceptionnel de la détention préventive;
- renforcer les garanties des droits de la défense;
- instaurer des mesures alternatives à la détention préventive.

BELGISCHE SENAAT

ZITTING 2010-2011

28 JANUARI 2011

Wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis en van de wet van 13 maart 1973 betreffende de vergoeding voor onwerkzame voorlopige hechtenis

(Ingediend door de heer Richard Miller)

TOELICHTING

1. Algemeen

Dit wetsvoorstel strekt ertoe in de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis een aantal wijzigingen aan te brengen die aanknopen bij wat de toenmalige wetgever voor ogen stond, met name van de voorlopige hechtenis een uitzonderlijke maatregel te maken en alternatieven te bevorderen.

Voorts stellen de indieners een aantal maatregelen voor die specifiek bedoeld zijn voor de langdurige voorlopige hechtenis, om de controle aan te scherpen die niet alleen door het gerecht, maar ook door de burger en de samenleving op dat type van voorlopige hechtenis wordt uitgeoefend.

De wet van 20 juli 1990 streefde drie belangrijke doelstellingen na :

- de uitzonderlijke aard van de voorlopige hechtenis in de verf zetten;
- de waarborgen van de rechten van verdediging versterken;
- in alternatieve maatregelen voor de voorlopige hechtenis voorzien.

Au cours des travaux préparatoires, le ministre de la Justice s'était réjoui des effets favorables indirects que pouvait entraîner une réforme de la détention préventive sur le problème de la surpopulation des établissements pénitentiaires. Mais, de manière générale, on constatait déjà, en novembre 1991, que le nombre de détenus à titre préventif était redevenu, après une courte diminution, supérieur de 10 % à celui de 1990.

De 1975 à 1980, le nombre de prisonniers en détention préventive, exprimé en moyenne journalière, était de l'ordre de 1 500. De 1983 à 1989, cette moyenne était d'environ 2 000 et les prévenus représentaient près de 30 % de la population pénitentiaire globale. Fin 1993, cette moyenne journalière atteignait 2 758 prévenus, soit 38 % de la population carcérale. Dernièrement, le ministre de la justice a précisé que, au 22 avril 2008, la population carcérale comptait 9 978 individus, dont 3 564 sont en détention préventive, soit 35,7 % de la population totale.

Il n'est pas nécessaire de débattre du caractère délicat de la détention préventive. En effet, elle a depuis toujours soulevé de grandes difficultés, tant sur le plan des principes que sur la plan de la pratique. Concernant les principes, nous nous trouvons indéniablement dans une situation contradictoire.

D'une part, sauvegarder les droits fondamentaux de l'individu et, d'autre part, la nécessité d'assurer une bonne administration de la Justice et une répression efficace de la criminalité. Toute personne doit pouvoir jouir de la présomption d'innocence : elle est donc innocente jusqu'à ce qu'elle ait été déclarée coupable.

Dans le même temps, la sécurité publique exige que l'on puisse prendre des mesures aidant à la découverte des infractions et de leurs preuves.

Dans le cadre du Code d'instruction criminelle de 1808, le juge d'instruction ne connaissait pas de limite quant à ses pouvoirs. Le mandat d'arrêt était irrévocable jusqu'à ce qu'une ordonnance de non-lieu soit rendue au moment du règlement de la procédure. Par ailleurs, les garanties accordées à l'inculpé étaient tout à fait insuffisantes.

Une loi du 18 février 1852 modifia le système, en réaménageant les pouvoirs discrétionnaires du juge d'instruction : des circonstances graves et exceptionnelles furent exigées et le mandat d'arrêt fut soumis à une procédure de contrôle juridictionnel mensuel. De cette manière, le mandat d'arrêt présentait un caractère provisoire.

Tijdens de parlementaire voorbereiding had de minister van Justitie zich verheugd over de in uitzicht gestelde gunstige indirecte gevolgen van een hervorming van de voorlopige hechtenis voor de overbevolking van de strafinrichtingen. Algemeen werd evenwel reeds in november 1991 vastgesteld dat het aantal voorlopig gedetineerden, na een kortstondige daling, opnieuw 10 % hoger lag dan in 1990.

Van 1975 tot 1980 bevonden zich ongeveer 1500 personen in voorlopige hechtenis (uitgedrukt in daggemiddelden). Van 1983 tot 1989 bedroeg dat daggemiddelde ongeveer 2000; de beklaagden vormden toen bijna 30 % van de totale gevangenispopulatie. Eind 1993 bedroeg het daggemiddelde van de beklaagden 2 758 (38 % van alle gevangenen). Onlangs preciseerde de minister van Justitie dat ons land op 22 april 2008 9 978 gevangenen telde, van wie 3 564 zich in voorlopige hechtenis bevinden (37,5 % van alle gevangenen).

Dat de voorlopige hechtenis een kiese aangelegenheid is, hoeft geen betoog. Van oudsher heeft ze immers zowel principieel als in de praktijk grote problemen doen rijzen. In beginsel is de regeling ontegenzeggelijk tegenstrijdig, aangezien het niet alleen in de bedoeling ligt de grondrechten van het individu te beschermen, maar ook een goede rechtsbedeling en een efficiënte bestraffing van de criminaliteit te waarborgen.

Het beginsel van het vermoeden van onschuld moet voor iedereen gelden : zolang iemand niet schuldig is verklaard, is hij dus onschuldig.

Tegelijk vereist de openbare veiligheid dat men maatregelen moet kunnen nemen die bijdragen tot het opsporen van misdrijven en de bewijzen daarvan.

Onder de gelding van het Wetboek van strafvordering van 1808 beschikte de onderzoeksrechter over onbeperkte bevoegdheden. Het aanhoudingsbevel was onherroepelijk tot op het ogenblik dat, bij de regeling van de rechtspleging, een beschikking tot buitenvervolginstelling werd gewezen. Bovendien waren de waarborgen ten aanzien van de beklaagde volstrekt ontoereikend.

Bij een wet van 18 februari 1852 werd het systeem gewijzigd en werden de discretionaire bevoegdheden van de onderzoeksrechter herschikt : voortaan waren ernstige en uitzonderlijke omstandigheden vereist, en werd het bevel tot aanhouding onderworpen aan een maandelijks rechterlijk toezicht, waardoor het een voorlopig karakter kreeg.

Le législateur a élaboré, en 1874, un système complet de détention préventive. Elle cessa d'être la règle : il fallait des circonstances graves et exceptionnelles mais également un danger pour la sécurité publique. En outre, il fallait éviter toute prolongation de la détention préventive au-delà de ce que la société pouvait exiger.

Par la loi de 1990, le législateur a voulu élaborer une réglementation garantissant en même temps les droits fondamentaux de l'individu et les besoins de la société (besoin de sécurité et besoin que la Justice soit rendue efficacement).

2. Lignes directrices de la loi du 20 juillet 1990 relative à la détention préventive

Avant d'aborder les réformes envisagées, il est bon d'examiner quelles furent les principales options de cette loi du 20 juillet 1990.

2.1. L'accentuation du caractère exceptionnel de la détention préventive

L'augmentation relative du nombre de détenus, le paradoxe de la prison qui réduit la vie sociale d'un détenu à la fréquentation d'autres délinquants, la certitude acquise que la prison est un lieu où fermentent la violence et le crime ont incité le législateur à construire une première ébauche visant à réduire le nombre d'incarcérations. Cette accentuation du caractère exceptionnel de la détention préventive se manifesta par :

1° le rehaussement du seuil minimal de la sanction autorisant le recours à la détention préventive;

2° la suppression du mandat d'arrêt, de droit, du régime antérieur;

3° la détermination de critères de détention plus rigoureux;

4° la détermination de critères stricts d'application (danger de fuite, de récidive et interférence négative dans la manifestation de la vérité);

5° le recours à la notion d'absolue nécessité pour la sécurité publique;

6° la motivation plus exigeante des décisions juridictionnelles;

7° l'amélioration des procédures de recours.

In 1874 heeft de wetgever een volledige voorlopige-hechtenisregeling uitgewerkt. Die hechtenis was niet langer de regel, aangezien daartoe niet alleen ernstige en uitzonderlijke omstandigheden waren vereist, maar ook de openbare veiligheid in het gedrang moest zijn gebracht. Bovendien diende te worden voorkomen dat de voorlopige hechtenis langer zou duren dan wat de samenleving kon eisen.

Met de wet van 1990 heeft de wetgever een regelgeving willen uitwerken die tegelijk de grondrechten van het individu en de vereisten van de samenleving zou waarborgen (noodzaak van veiligheid én van een efficiënte rechtsbedeling).

2. Krachtlijnen van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis

Alvorens op de overwogen hervormingen in te gaan, is het goed te onderzoeken wat de belangrijkste opties waren in die wet van 20 juli 1990.

2.1. Beklemtoning van het uitzonderlijk karakter van de voorlopige hechtenis

De relatieve toename van het aantal gedetineerden, de paradox die erin bestaat dat de gevangenis het maatschappelijk leven van een gedetineerde reduceert tot de omgang met andere delinquenten, het vaststaand gegeven dat de gevangenis een broeinest van geweld en criminaliteit is, waren voor de wetgever stimulanzen om werk te maken van een eerste ontwerp van maatregelen die bedoeld waren om het aantal opsluitingen te doen dalen. Die beklemtoning van het uitzonderlijke karakter van de voorlopige hechtenis kwam tot uiting in :

1° het optrekken van de minimumdrempel van de straf waarboven voorlopige hechtenis is toegelaten;

2° het afschaffen van het in de vroegere regeling verleende bevel tot aanhouding als naar recht;

3° het hanteren van strengere criteria op het gebied van voorlopige hechtenis;

4° het hanteren van strengere toepassingscriteria (vluchtgevaar, recidivegevaar en negatieve interferentie met het aan de dag komen van de waarheid);

5° het hanteren van het begrip « volstreekte noodzaak voor de openbare veiligheid »;

6° het stellen van strengere eisen inzake motivering van de rechterlijke beslissingen;

7° het verbeteren van de beroepsprocedures.

2.2. *Le renforcement des garanties des droits de la défense de l'individu*

Il est manifeste que la détention préventive bafoue le principe de la présomption d'innocence. Dès lors, il a paru nécessaire de renforcer les garanties des droits de l'individu par :

1° la définition rigoureuse des conditions d'arrestation, de garde à vue et de délivrance d'un mandat d'arrêt;

2° la remise des copies des procès-verbaux d'interrogatoire de l'inculpé à celui-ci lorsqu'il est placé sous mandat d'arrêt;

3° l'accès rapide au dossier, tant pour l'inculpé que pour son conseil;

4° la liberté de contact avec l'avocat, dès le décernement du mandat d'arrêt;

5° la possibilité pour l'inculpé de demander une audience récapitulative mensuelle dans le cabinet du juge d'instruction, en présence de l'avocat;

6° la possibilité pour l'inculpé de demander à comparaître en audience publique, en chambre du conseil ou en chambre des mises en accusation après six mois ou un an d'incarcération.

2.3. *L'instauration de mesures alternatives*

Cette instauration de mesures alternatives à la détention préventive tente de résoudre, en partie, la question de l'alternative à la prison. Ces mesures ne sont envisageables et justifiées que si elles peuvent remplacer efficacement la détention préventive. Le législateur belge a prévu que la mesure alternative ne puisse être prise que dans les cas où la détention préventive peut être ordonnée ou maintenue dans les conditions prévues à l'article 16, § 1er.

La mesure alternative doit viser les mêmes objectifs que la détention préventive, dont les conditions doivent être remplies. Cette logique de l'alternative résulte donc, à première vue, d'un paradoxe : le juge doit d'abord constater et motiver l'absolue nécessité pour la sécurité publique de décerner un mandat d'arrêt pour ensuite remplacer ce mandat par une liberté sous conditions.

En réalité, s'il peut être satisfait aux nécessités de la sécurité publique par une mesure autre que la détention préventive, la philosophie de la loi du 20 juillet

2.2. *Hechtere waarborgen op het gebied van de verdediging van de rechten van het individu*

Het is evident dat de voorlopige hechtenis het beginsel van het vermoeden van onschuld met voeten treedt. Het leek derhalve nodig de waarborgen voor de rechten van het individu te versterken door :

1° een strenge definitie van de inzake aanhouding, inzonderheidstelling en verlening van bevelen tot aanhouding gestelde voorwaarden;

2° de afgifte aan de verdachte van de afschriften van de processen-verbaal van zijn ondervraging wanneer hij onder bevel tot aanhouding is geplaatst;

3° een snelle toegang tot het dossier zowel voor de verdachte als voor zijn raadsman;

4° onbelemmerde contacten met de advocaat van zodra het bevel tot aanhouding is verleend;

5° de mogelijkheid voor de verdachte om een maandelijks recapitulatief onderhoud te vragen in het kabinet van de onderzoeksrechter en in aanwezigheid van de advocaat;

6° de mogelijkheid voor de verdachte om na zes maanden of een jaar opsluiting te vragen in openbare terechtzitting voor de raadkamer of voor de kamer van inbeschluidigingstelling te verschijnen.

2.3. *Invoering van alternatieve maatregelen*

Door maatregelen te nemen die een alternatief bieden voor de voorlopige hechtenis wordt gepoogd de kwestie van het alternatief voor de gevangenisstraf gedeeltelijk op te lossen. Alternatieve maatregelen kunnen slechts worden overwogen en zijn alleen gerechtvaardigd indien zij de voorlopige hechtenis efficiënt kunnen vervangen. De Belgische wetgever heeft gesteld dat de alternatieve maatregel slechts kan worden genomen ingeval de voorlopige hechtenis onder de in artikel 16, § 1, gestelde voorwaarden gelast of gehandhaafd kan worden.

De alternatieve maatregel moet dezelfde oogmerken nastreven als de voorlopige hechtenis waarvan de voorwaarden vervuld moeten zijn. Die logica van het alternatief is dus op het eerste gezicht het gevolg van een paradox : de rechter moet allereerst vaststellen dat het voor de openbare veiligheid volstrekt noodzakelijk is een bevel tot aanhouding te verlenen en hij moet zijn beslissing met redenen omkleden, waarna hij dat bevel dient te vervangen door een voorwaardelijke invrijheidstelling.

In werkelijkheid wil de opzet van de wet van 20 juli 1990 dat, indien aan de vereisten van openbare veiligheid kan worden voldaan door een andere

1990 veut qu'une mesure alternative soit ordonnée en lieu et place de la détention préventive.

Si l'objectif de sécurité publique recherché peut être atteint par une mesure alternative à la détention préventive, il n'est plus justifié de priver un inculpé de sa liberté, même s'il existe des circonstances graves et exceptionnelles relevant de la sécurité publique.

La mise en liberté moyennant le paiement préalable et intégral d'une somme d'argent semble faire partie des mesures alternatives à la détention préventive. Mais ce ne serait qu'apparence, car le ministère public ne peut exécuter cette mise en liberté qu'après avoir pris connaissance du récépissé du versement du cautionnement à la Caisse des Dépôts et Consignations. Dans ces circonstances, la liberté sous caution ne pourrait être considérée comme une mesure alternative.

COMMENTAIRE DES ARTICLES

Article 2

a) Il a déjà été souligné que la logique de l'alternative, telle qu'envisagée par la loi du 20 juillet 1990, peut sembler paradoxale. Le juge d'instruction doit, d'une part, constater et motiver l'absolue nécessité pour la sécurité publique de décerner un mandat d'arrêt, et, d'autre part, remplacer ce mandat par une liberté sous conditions. Nous pouvions déjà déceler un tel paradoxe dans l'ancienne loi concernant la liberté sous caution.

Malheureusement, un tel paradoxe était parfois invoqué pour expliquer l'application restreinte de la mise en liberté sous caution. L'auteur se ralliant à l'opinion de Sonja Snacken, sur le plan théorique, la réponse semble se trouver dans l'obligation pour le juge d'imposer des conditions directement liées et adaptées aux raisons qui conduiraient normalement à une détention préventive.

Le juge devrait être obligé de motiver le mandat d'arrêt en démontrant que les possibilités alternatives ont été examinées mais s'avéraient insuffisantes. Une telle motivation respecterait la philosophie de la loi du 20 juillet 1990, qui implique qu'un mandat d'arrêt ne peut être décerné que s'il n'y a pas d'autre possibilité.

maatregel dan de voorlopige hechtenis, in de plaats van de voorlopige hechtenis een alternatieve maatregel wordt bevolen.

Indien het nagestreefde oogmerk van openbare veiligheid kan worden bereikt met een maatregel als alternatief voor de voorlopige hechtenis, is het niet langer verantwoord de verdachte van zijn vrijheid te beroven zelfs indien er ernstige en uitzonderlijke omstandigheden zijn die met de openbare veiligheid te maken hebben.

De invrijheidstelling tegen voorafgaande en volledige betaling van een geldsom lijkt deel uit te maken van de maatregelen als alternatief voor de voorlopige hechtenis. Dat zou echter slechts ogenschijnlijk zo zijn want het openbaar ministerie kan die invrijheidstelling niet eerder ten uitvoer leggen dan nadat het kennis heeft genomen van het ontvangstbewijs van de storting van de borgsom aan de Deposito- en Consignatiekas. Zo bezien zou de invrijheidstelling onder borgtocht niet als een alternatieve maatregel kunnen worden beschouwd.

TOELICHTING BIJ DE ARTIKELEN

Artikel 2

a) Hierboven werd al onderstreept dat de keuze voor alternatieve maatregelen die de wet van 20 juli 1990 belichaamt, paradoxaal kan overkomen. Enerzijds moet de onderzoeksrechter vaststellen en motiveren dat het voor de openbare veiligheid volstrekt noodzakelijk is een bevel tot aanhouding te verlenen en anderzijds moet hij dat bevel door een voorwaardelijke invrijheidstelling vervangen. Ook de oude wet betreffende de vrijheid onder borgtocht vertoonde reeds een soortgelijke paradox.

Jammer genoeg werd een dergelijke paradox soms als argument gehanteerd om de beperkte toepassing van de invrijheidstelling onder borgtocht te verantwoorden. Hoewel de indiener het terzake door Sonja Snacken ingenomen standpunt uit een theoretisch oogpunt deelt, lijkt de oplossing te bestaan in de verplichting, voor de rechter, om voorwaarden op te leggen die direct verband houden met en aangepast zijn aan de redenen die normaliter aanleiding geven tot voorlopige hechtenis.

De rechter zou moeten worden verplicht het aanhoudingsbevel met redenen te omkleeden, en daarbij aan te tonen dat de alternatieve mogelijkheden werden bekeken, maar niet bleken te voldoen. Een soortgelijke motivering ligt in het verlengde van de strekking van de wet van 20 juli 1990, die impliceert dat een bevel tot aanhouding alleen kan worden verleend als er geen andere mogelijkheid is.

Une motivation plus explicite permettrait, en outre, un meilleur contrôle juridictionnel et obligerait le juge à rechercher activement des alternatives.

b) D'une part, le juge d'instruction peut imposer des conditions d'office et, d'autre part, l'article 16, § 2, alinéa 2, l'oblige à « informer l'inculpé de la possibilité qu'un mandat d'arrêt soit décerné à son encontre, et l'entendre en ses observations à ce sujet ».

Pourquoi le législateur de 1990 a-t-il imposé une telle obligation? Elle fut introduite essentiellement afin de compenser l'absence de débat contradictoire en présence de l'avocat de l'inculpé. Elle permet à ce dernier d'apporter de nouvelles informations relatives, non seulement, au fond de l'affaire mais également à sa situation personnelle (familiale, professionnelle, etc.). Il paraît clair que ces informations personnelles peuvent être d'une importance capitale dans l'optique d'une mesure alternative.

Mais que fera le magistrat lorsqu'il aura face à lui un individu qui ne défend pas sa cause? L'informerait-il de la possibilité de lui imposer des mesures alternatives à la détention préventive? Le législateur de 1990 n'a pas jugé utile d'organiser l'information de l'inculpé. Mais dans une telle situation, comment demander de faire l'objet de mesures dont on ignore l'existence? Dès que le mandat d'arrêt est décerné, l'avocat peut agir, mais qui peut savoir ce qui se passera lors du premier interrogatoire?

Pour ces diverses raisons, l'auteur propose d'imposer au juge d'instruction l'obligation d'informer l'intéressé sur la possibilité qu'il soit laissé en liberté sous conditions, et ce, dès le premier interrogatoire.

c) Enfin, il conviendrait de prévoir la possibilité pour l'avocat d'un inculpé de demander à la section du Service des maisons de Justice du SPF Justice, de l'arrondissement judiciaire du lieu de résidence de l'intéressé, l'élaboration d'un plan de conditions alternatives qui pourraient être imposées à l'inculpé, et ce, en vue de permettre une meilleure application de l'article 35, § 1er, de la loi du 20 juillet 1990, qui dispose que l'inculpé peut lui-même demander au magistrat instructeur l'imposition d'une ou plusieurs mesures alternatives à la détention préventive.

Il est certain que si l'inculpé, par la voix de son avocat, présente un plan détaillé et des propositions concrètes de conditions alternatives, le magistrat instructeur sera plus enclin à recourir à de telles mesures. En outre, cette possibilité permettrait de

Bovendien zou een meer omstandige motivering een betere controle op juridictioneel vlak mogelijk maken en de rechter verplichten metterdaad naar alternatieven op zoek te gaan.

b) Enerzijds kan de onderzoeksrechter ambtshalve voorwaarden opleggen; anderzijds houdt artikel 16, § 2, tweede lid, de verplichting in « de verdachte (mee te delen) dat tegen hem een aanhoudingsbevel kan worden uitgevaardigd en (...) hem in zijn opmerkingen terzake (te) horen ».

Waarom heeft de wetgever van 1990 een dergelijke verplichting opgelegd? Ze werd hoofdzakelijk ingesteld om het ontbreken van een tegensprekelijk debat in aanwezigheid van de verdachte te compenseren. Ze biedt laatstgenoemde de mogelijkheid om niet alleen over de grond van de zaak, maar ook in verband met zijn persoonlijke toestand (onder andere op familiaal of beroepsvlak) nieuwe informatie aan te brengen. Het moge duidelijk zijn dat die personalia in het perspectief van een alternatieve maatregel van kapitaal belang kunnen zijn.

Maar wat zal de magistraat doen als hij te maken krijgt met iemand die zijn zaak niet verdedigt? Zal hij hem inlichten over de mogelijkheid dat hem in plaats van de voorlopige hechtenis, alternatieve maatregelen kunnen worden opgelegd? De wetgever van 1990 achtte het niet nodig de informatieverstrekking aan de verdachte te regelen. Maar hoe kan men, in een dergelijke situatie, vragen gebruik te maken van maatregelen waarvan men het bestaan niet kent? Zodra het aanhoudingsbevel is verleend, kan de advocaat handelen, maar wie kan weten wat er tijdens de eerste ondervraging zal gebeuren?

Om al die redenen stelt de indiener voor de onderzoeksrechter te verplichten de betrokkene, vanaf de eerste ondervraging, in te lichten over de mogelijkheid dat hij onder bepaalde voorwaarden in vrijheid kan worden gesteld.

c) Ten slotte moet men de mogelijkheid inbouwen dat de advocaat van een verdachte de afdeling van de dienst Justitiehuisen van de FOD Justitie van het gerechtelijk arrondissement van de verblijfplaats van de betrokkene kan verzoeken een plan uit te werken met alternatieve voorwaarden die de verdachte kunnen worden opgelegd, teneinde een betere toepassing mogelijk te maken van artikel 35, § 1, van de wet van 20 juli 1990, dat bepaalt dat de verdachte zelf de onderzoeksrechter kan verzoeken een of meer maatregelen op te leggen als alternatief voor de voorlopige hechtenis.

Ongetwijfeld zal de met het onderzoek belaste magistraat sneller geneigd zijn dergelijke maatregelen toe te passen als de verdachte, bij monde van zijn advocaat, een gedetailleerd plan en concrete voorstellen inzake alternatieve voorwaarden voorlegt.

favoriser la collaboration entre les différents protagonistes.

Article 3

L'article 24 de la loi du 20 juillet 1990 a été introduit par la commission de la Justice du Sénat dans le but de limiter la détention préventive et de permettre un meilleur contrôle du délai raisonnable, prévu par l'article 5, § 3, de la Convention européenne de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales.

La loi de 1990 prévoit donc la possibilité pour l'inculpé, en cas de détention préventive de plus de six mois et dans l'hypothèse où le maximum de la peine applicable ne dépasse pas 15 ans de réclusion (ou après un an dans le cas contraire), de demander de comparaître en audience publique devant la chambre du conseil ou devant la chambre des mises en accusation.

La législation actuelle prévoit que cette demande pourra être rejetée, par décision motivée dans un certain nombre de cas relativement vagues et flous (danger pour l'ordre, les mœurs, la sécurité nationale, ou lorsque les intérêts des mineurs ou la protection de la vie privée des victimes ou des autres inculpés l'exige ou encore lorsque la publicité est de nature à porter atteinte aux intérêts de la justice en raison des dangers qu'elle entraîne pour la sécurité des victimes ou des témoins).

L'objectif principal poursuivi par les dispositions introduites fut d'éviter une détention préventive trop longue. La Convention européenne de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales, en son article 6, et le Pacte international relatif aux droits civils et politiques préconisent une détention préventive aussi brève que possible.

Les auteurs sont d'avis que cet objectif serait mieux atteint si l'audience publique en chambre du conseil ou en chambre des mises en accusation, après un délai de 6 mois ou d'un an de détention préventive, était la règle, et ce, avec une possibilité pour les juridictions d'instruction de s'en écarter, en cas de circonstances exceptionnelles, et par décision spécialement motivée sur ce point.

Article 4

Il convient de prévoir, à l'instar du droit reconnu par l'article 22 de la loi du 20 juillet 1990, pour la comparution en chambre du conseil, une possibilité pour l'inculpé et son conseil de consulter à nouveau le dossier avant la comparution prévue en chambre des

Bovendien kan die mogelijkheid bevorderlijk zijn voor de samenwerking tussen de diverse hoofdactoren.

Artikel 3

De commissie voor de Justitie van de Senaat heeft in de wet van 20 juli 1990 artikel 24 ingevoegd teneinde de voorlopige hechtenis te beperken en een betere controle mogelijk te maken van de redelijke termijn die is bedoeld in artikel 5, § 3, van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden.

Krachtens de wet van 1990 kan de verdachte, in geval van een voorlopige hechtenis van zes maanden en voor zover het maximum van de van toepassing zijnde straf vijftien jaar opsluiting niet te boven gaat (of na een jaar in het andere geval), bij zijn verschijning voor de raadkamer of voor de kamer van inbeschuldigingstelling vragen om in openbare terechtzitting te verschijnen.

Ingevolge de thans vigerende wetgeving kan dat verzoek bij een met redenen omklede beslissing in een aantal vrij vage gevallen worden geweigerd (namelijk indien deze openbaarheid gevaar oplevert voor de orde, de goede zeden of de nationale veiligheid; indien de belangen van de minderjarigen of de bescherming van het privéleven van de slachtoffers of van de andere verdachten dit vereisen, indien de openbaarheid de belangen van de justitie kan schaden wegens de gevaren die zij meebrengt voor de veiligheid van de slachtoffers of van de getuigen).

De ingevoegde bepalingen hadden in de eerste plaats tot doel een te lange voorlopige hechtenis te voorkomen. Artikel 6 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden en het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten staan een zo kort mogelijke voorlopige hechtenis voor.

De indieners menen dat deze doelstelling beter wordt verwezenlijkt indien de verschijning in openbare terechtzitting na een voorlopige hechtenis van zes maanden of één jaar de regel zou zijn, met de mogelijkheid voor de onderzoeksgerechten om daarvan af te wijken in uitzonderlijke omstandigheden en bij een daartoe met bijzondere redenen omklede beslissing.

Artikel 4

Het is aangewezen te bepalen, naar het voorbeeld van het recht waarin door artikel 22 van de wet van 20 juli 1990 wordt voorzien met betrekking tot de verschijning voor de raadkamer, dat de verdachte en zijn raadsman vóór de geplande verschijning voor de

mises en accusation, appelée à statuer sur le maintien de la détention préventive. Cette consultation est conforme à la logique de la loi du 20 juillet 1990, en particulier si des pièces nouvelles ont été versées au dossier (Cass., 4 mai 1994, J.T., 1999, p. 718).

Article 5

a) Les auteurs estiment que l'inculpé qui se voit infliger des mesures alternatives à la détention préventive a droit à l'assistance d'un avocat, à l'instar de ce qui est prévu en cas de délivrance d'un mandat d'arrêt par l'article 16, § 4, de la loi du 20 juillet 1990.

b) La liberté sous caution est une institution qui existait déjà dans la loi du 20 avril 1874, et même depuis le Code d'instruction criminelle de 1808. Mais, depuis la loi du 20 juillet 1990, les hypothèses de son application ont été élargies.

En effet, le magistrat instructeur a désormais le pouvoir d'en décider seul, et ce, dès le premier interrogatoire. La loi précise que le juge « peut motiver sa décision notamment sur base de sérieux soupçons que des fonds ou des valeurs tirés de l'infraction ont été placés à l'étranger ou dissimulés » (article 35, § 4, alinéa 2, de la loi du 20 juillet 1990).

Le juge d'instruction peut donc faire saisir ces fonds et ces valeurs afin qu'ils puissent être ultérieurement confisqués par jugement, si l'infraction est déclarée établie.

Dans le but de limiter au maximum, et en toutes hypothèses aux cas les plus sérieux, le recours au mandat d'arrêt, les auteurs pensent que le législateur devrait indiquer au magistrat instructeur que le cautionnement est l'une des mesures alternatives à la détention préventive, à laquelle il devrait avoir recours plus fréquemment et ce pour tout type d'infraction. Et pas seulement ou prioritairement pour les infractions économiques ou financières.

Pour les auteurs, ce signal peut consister en la suppression de l'alinéa 2 de l'article 35, § 4, précité. Ce deuxième alinéa n'interdit certainement pas au juge d'instruction de recourir au cautionnement pour d'autres infractions. Néanmoins, par l'introduction de cet alinéa, le législateur de 1990 semble avoir voulu indiquer que c'est prioritairement face à ce type de criminalité que le cautionnement doit être appliqué.

kamer van inbeschuldigingstelling die uitspraak moet doen over de handhaving van de voorlopige hechtenis, de mogelijkheid krijgen om opnieuw het dossier in te zien. Die inzage beantwoordt aan de logica van de wet van 20 juli 1990, met name als nieuwe stukken aan het dossier werden toegevoegd (Cass., 4 mei 1994, J.T., 1994, blz. 718).

Artikel 5

a) De indieners vinden dat de verdachte aan wie in plaats van de voorlopige hechtenis alternatieve maatregelen worden opgelegd, recht heeft op de bijstand van een advocaat, naar het voorbeeld van wat bij artikel 16, § 4, van de wet van 1990 is bepaald als een bevel tot aanhouding wordt verleend.

b) Invrijheidstelling tegen betaling van een borgsom is een regeling die al in de wet van 20 april 1874 voorkwam en die zelfs al sinds het Wetboek van strafvordering van 1808 bestaat. Sinds de wet van 20 juli 1990 is het aantal gevallen waarin ze kan worden toegepast toegenomen.

Zo heeft de met het onderzoek belaste magistraat thans de bevoegdheid om daar alleen over te beslissen, en wel vanaf de eerste ondervraging. De wet preciseert dat de rechter « zijn beslissing met name [kan] gronden op ernstige vermoedens dat gelden of waarden afkomstig van het misdrijf in het buitenland zijn geplaatst ofwel verborgen gehouden » (artikel 35, § 4, tweede lid, van de wet van 20 juli 1990).

De onderzoeksrechter kan dus op die gelden en die waarden beslag laten leggen, opdat ze nadien, als het misdrijf bewezen is verklaard, bij wege van een vonnis verbeurd kunnen worden verklaard.

Opdat zo weinig mogelijk, en in elk geval alleen in de meest ernstige gevallen, een beroep zou worden gedaan op een aanhoudingsbevel, vinden de indieners dat de wetgever aan de onderzoeksmagistraat zou moeten aangeven dat de borgsom een van de alternatieve maatregelen ter vervanging van de voorlopige hechtenis is waarop hij vaker een beroep zou moeten doen, voor elk soort misdrijf en niet alleen of niet in de eerste plaats voor economische of financiële misdrijven.

Voor de indieners kan een dergelijk signaal worden gegeven door het tweede lid van het voormelde artikel 35, § 4, weg te laten. Dat tweede lid verbiedt de onderzoeksrechter wel niet om voor andere misdrijven op de borgsom een beroep te doen. De wetgever van 1990 lijkt niettemin door de invoering van dat lid te hebben willen aangeven dat de borgsom in de eerste plaats in verband met dat soort van criminaliteit moet worden toegepast.

Articles 6 et 7

Il semble nécessaire, dans la mesure où l'intéressé fait l'objet de mesures imposées par le magistrat instructeur, les juridictions d'instruction ou de fond, que la loi du 13 mars 1973 relative à l'indemnité en cas de détention préventive inopérante soit modifiée, en vue de prévoir le droit à indemnité en cas de mesure alternative à la détention préventive imposée de manière « inopérante ».

Article 8

La modification proposée vise à préciser que la décision de la chambre des mises en accusation doit être spécialement motivée quant aux motifs justifiant la prolongation de la détention préventive et ce eu égard au délai raisonnable prévu à l'article 5, § 3, de la Convention de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales, signée à Rome le 4 novembre 1950 et approuvée par la loi du 13 mai 1955.

Richard MILLER.

*
* *

Artikelen 6 en 7

Het is kennelijk nodig om, voor de gevallen waarin aan de betrokkene door de onderzoeksmagistraat, de onderzoeks- of vonnisgerechten maatregelen worden opgelegd, een wijziging aan te brengen in de wet van 13 maart 1973 betreffende de vergoeding voor onwerkzame voorlopige hechtenis, teneinde te voorzien in het recht op vergoeding ingeval de in plaats van voorlopige hechtenis opgelegde alternatieve maatregel « onwerkzaam » zou blijken te zijn.

Artikel 8

De voorgestelde wijziging strekt ertoe te preciseren dat de beslissing van de kamer van inbeschuldigingstelling met betrekking tot de motieven die een verlenging van de voorlopige hechtenis verantwoorden, met bijzondere redenen moet worden omkleed, en wel in het licht van de redelijke termijn waarin is voorzien bij artikel 5, § 3, van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, ondertekend op 4 november 1950, te Rome, en goedgekeurd bij de wet van 13 mei 1955.

*
* *

PROPOSITION DE LOI**Article 1er**

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Art. 2

À l'article 16 de la loi du 20 juillet 1990 relative à la détention préventive sont apportées les modifications suivantes :

1° le § 1er, modifié par la loi du 23 janvier 2003, est complété par l'alinéa suivant :

« Le juge doit, en outre, constater que le maintien en liberté sous conditions n'est pas possible. Il doit motiver son choix en conséquence. »;

2° dans le § 2, modifié par les lois du 10 avril 2003, 31 mai 2005 et 20 juillet 2006, l'alinéa 2 est remplacé par l'alinéa suivant :

« Il doit également informer l'inculpé de la possibilité qu'un mandat d'arrêt soit décerné à son encontre ou qu'il soit laissé en liberté en lui imposant de respecter une ou plusieurs conditions. Le juge d'instruction entend l'inculpé en ses observations. »;

3° le § 4 est complété par l'alinéa suivant :

« Dès que l'inculpé a un avocat, ce dernier peut demander à la section du Service des maisons de Justice du SPF Justice, de l'arrondissement judiciaire du lieu de résidence de l'intéressé, d'élaborer un plan de mise en liberté sous conditions que le juge prendra en considération conformément à l'article 35, § 1er. ».

Art. 3

L'article 24 de la même loi est remplacé par la disposition suivante :

« Art. 24. — Après six mois de privation de liberté de l'inculpé, si le maximum de la peine applicable ne dépasse pas quinze ans de réclusion, ou après un an dans le cas contraire, la chambre du conseil, ou la chambre des mises en accusation, en application des articles 22 ou 30, siège en audience publique.

WETSVOORSTEL**Artikel 1**

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

In artikel 16 van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis worden de volgende wijzigingen aangebracht :

1° paragraaf 1, gewijzigd bij de wet van 23 januari 2003, wordt aangevuld met het volgende lid :

« Bovendien moet de rechter vaststellen dat het niet mogelijk is de voorwaardelijke invrijheidstelling te handhaven. Hij moet zijn keuze dienovereenkomstig met redenen omkleden. »;

2° in § 2, gewijzigd bij de wetten van 10 april 2003, 31 mei 2005 en 20 juli 2006, wordt het tweede lid vervangen door de volgende bepaling :

« Hij moet de verdachte eveneens meedelen dat tegen hem een aanhoudingsbevel kan worden uitgevaardigd, of dat hij in vrijheid kan blijven onder oplegging van de verplichting te voldoen aan een of meer voorwaarden. De onderzoeksrechter hoort de verdachte in zijn opmerkingen terzake. »;

3° paragraaf 4 wordt aangevuld met de volgende bepaling :

« Zodra de verdachte een advocaat heeft, kan die laatste aan de afdeling van de Dienst Justitiehuis van de FOD Justitie van het gerechtelijk arrondissement van de verblijfplaats van de betrokkene vragen een plan voor voorwaardelijke invrijheidstelling op te stellen dat de rechter overeenkomstig artikel 35, § 1, in overweging neemt. ».

Art. 3

Artikel 24 van dezelfde wet wordt vervangen door de volgende bepaling :

« Art. 24. — Na zes maanden vrijheidsbeneming van de verdachte, indien het maximum van de van toepassing zijnde straf vijftien jaar dwangarbeid niet te boven gaat, of na een jaar in het andere geval, houdt de raadkamer of de kamer van inbeschuldigingstelling met toepassing van de artikelen 22 of 30 zitting in openbare terechtzitting.

Néanmoins, ces juridictions pourront siéger à huis clos en cas de circonstances exceptionnelles, et par décision spécialement motivée sur ce point. ».

Art. 4

L'article 30, § 2, de la même loi, remplacé par la loi du 11 juillet 1994, est complété par l'alinéa suivant :

« Avant de comparaître en chambre des mises en accusation, le dossier est mis pendant deux jours à la disposition de l'inculpé et de son avocat. Le greffier leur en donne avis par télécopieur ou par lettre recommandée à la poste. Cette mise à la disposition de l'inculpé pourra se faire sous forme de copies certifiées conformes par le greffier. ».

Art. 5

À l'article 35 de la même loi sont apportées les modifications suivantes :

1° le § 1er, modifié par la loi du 27 décembre 2006, est complété par l'alinéa suivant :

« Le juge d'instruction informe l'inculpé qu'il a le droit de choisir un avocat. Si l'inculpé n'a choisi, ou ne choisit, aucun avocat, le juge en informe le bâtonnier de l'Ordre ou son délégué. Il est fait mention de cette formalité au procès-verbal d'audition. »;

2° le § 4, alinéa 2, est abrogé.

Art. 6

Dans l'article 27, § 1er, de la loi du 13 mars 1973 relative à l'indemnité en cas de détention préventive inopérante, les mots « ou laissée en liberté sous conditions » sont insérés entre les mots « qui a été privée de sa liberté » et les mots « dans des conditions incompatibles ».

Art. 7

À l'article 28, § 1er, de la même loi sont apportées les modifications suivantes :

1° dans la phrase introductive, les mots « ou laissée en liberté sous conditions » sont insérés entre le mot « préventivement » et le mot « pendant »;

Die onderzoeksgerechten kunnen echter met gesloten deuren zitting houden in geval van uitzonderlijke omstandigheden en bij een daartoe met bijzondere redenen omklede beslissing. ».

Art. 4

Artikel 30, § 2, van dezelfde wet, vervangen bij de wet van 11 juli 1994, wordt aangevuld met het volgende lid :

« Het dossier wordt gedurende twee dagen vóór de verschijning voor de kamer van inbeschuldigingstelling ter beschikking gehouden van de verdachte en van zijn advocaat. De griffier geeft hun hiervan bericht per faxpost of bij ter post aangetekende brief. Deze terbeschikkingstelling aan de verdachte kan gebeuren in de vorm van afschriften die door de griffier voor eensluidend zijn verklaard. ».

Art. 5

In artikel 35 van dezelfde wet worden de volgende wijzigingen aangebracht :

1° paragraaf 1, gewijzigd bij de wet van 27 december 2006, wordt aangevuld met het volgende lid :

« De onderzoeksrechter deelt de verdachte mee dat hij het recht heeft een advocaat te kiezen. Indien de verdachte geen advocaat gekozen heeft of kiest, verwittigt de rechter de stafhouder van de Orde of diens gemachtigde. Van die formaliteit wordt melding gemaakt in het proces-verbaal van verhoor. »;

2° in § 4 wordt het tweede lid opgeheven.

Art. 6

In artikel 27, § 1, van de wet van 13 maart 1973 betreffende de vergoeding voor onwerkzame voorlopige hechtenis worden tussen de woorden « die beroofd werd van zijn vrijheid » en de woorden « in omstandigheden die strijdig zijn », de woorden « of voorwaardelijk in vrijheid werd gesteld » ingevoegd.

Art. 7

In artikel 28, § 1, van dezelfde wet worden de volgende wijzigingen aangebracht :

1° in de inleidende volzin worden tussen de woorden « in voorlopige hechtenis werd genomen » en de woorden « gedurende », de woorden « of voorwaardelijk in vrijheid werd gesteld » ingevoegd;

2° le point *c)* est remplacé par la disposition suivante :

« *c)* si elle a été arrêtée, maintenue en détention ou laissée en liberté sous conditions après l'extinction de l'action publique par prescription »;

3° le point *d)* abrogé par la loi du 30 décembre 2009, est rétabli dans la rédaction suivante :

d) si elle a bénéficié d'une ordonnance ou d'un arrêt de non-lieu qui constate expressément que le fait qui a donné lieu à la détention préventive ou à la liberté sous conditions ne constitue pas une infraction. ».

Art. 8

L'article 136ter, § 3, alinéa 1er, du Code d'instruction criminelle, inséré par la loi du 31 mai 2005, est complété par les mots suivants :

« Sa décision doit être spécialement motivée quant aux motifs justifiant la prolongation de la détention préventive eu égard au délai raisonnable prévu à l'article 5, § 3, de la Convention de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales, signée à Rome le 4 novembre 1950 et approuvée par la loi du 18 mai 1995. ».

1er décembre 2010.

Richard MILLER.

2° punt *c)* wordt vervangen door de volgende bepaling :

« *c)* indien hij aangehouden werd, in hechtenis gebleven is of voorwaardelijk in vrijheid werd gesteld nadat de strafvordering was verjaard »;

3° punt *d)*, opgeheven bij de wet van 30 december 2009, wordt hersteld in de volgende lezing :

d) indien hij een beschikking of een arrest van buitenvervolginstelling heeft verkregen waarbij uitdrukkelijk is vastgesteld dat het feit dat tot de voorlopige hechtenis of tot de voorwaardelijke invrijheidstelling aanleiding heeft gegeven, geen misdrijf is. ».

Art. 8

Artikel 136ter, § 3, eerste lid, van het Wetboek van strafvordering, ingevoegd bij de wet van 31 mei 2005, wordt aangevuld met de volgende bepaling :

« Haar beslissing moet met bijzondere redenen worden omkleed inzake de redenen die de verlenging van de voorlopige hechtenis rechtvaardigen, rekening houdend met de redelijke termijn bedoeld in artikel 5, § 3, van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, ondertekend te Rome op 4 november 1950 en goedgekeurd bij de wet van 18 mei 1995. ».

1 december 2010.